

печити відповідний захист національних економічних інтересів і проводити політику, яка зумовлює економічне зростання. Вона має обмежити своє втручання в економіку макроекономічним рівнем.

Основними *причинами труднощів*, з якими Україна буде стикатися у процесі інтеграції до європейського економічного простору, є: неповна визначеність України щодо головних напрямків та механізмів структурної перебудови економіки; гострота питань безпеки у сфері зовнішньоекономічних відносин і взагалі економічної безпеки; існування деяких протиріч регіонального характеру. У контексті зростання економічного та політичного впливу провідних держав на світовий поступ слід усвідомлювати поширення таких методів, як прямиий чи опосередкований тиск на країни із трансформаційними економіками, і розробити заходи щодо *захисту економічних інтересів і національної безпеки України* в процесі її європейської інтеграції.

У системі «конкурентоспроможність України — європейська інтеграція» існує певний *зворотній зв'язок*. Не тільки підвищення конкурентоспроможності економіки України сприятиме більш успішній її інтеграції до європейської і світової спільноти. Самі інтеграційні процеси є одним з найважливіших чинників виживання в умовах конкуренції, зміцнення економічної могутності країн різних континентів. Реальними перевагами для України у цьому випадку були б: підключення до інтеграційних процесів в ЄС у доступних межах; уникнення дискримінації та ізоляції; приєднання до нових, більш ефективних форм міжнародного співробітництва; полегшення руху реформ. Безпосереднім товаровиробникам вступ у СОТ дасть можливість зосередитися на експортно-орієнтованих виробництвах і приєднатися до цивілізованих правил гри на зовнішніх ринках.

Європейська економічна інтеграція України *не передбачає* обов'язкового входження нашої країни в структури ЄС і можлива й поза членством у цій організації.

Л. В. Гельфандбейн

аспірантка Інституту світової економіки
та міжнародних відносин НАН України

АНАЛІЗ ВПЛИВУ РОЗШИРЕННЯ ЄС НА ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНУ СФЕРУ УКРАЇНИ

1 травня 2004 року відбулося офіційне розширення Європейського Союзу — до ЄС приєдналися 10 країн (Польща, Угорщина, Словаччина, Чеська Республіка, Словенія, Латвія, Литва, Естонія,

Кіпр і Мальта). Наша країна має спільні кордони з трьома членами ЄС: Польщею, Словаччиною й Угорщиною (прикордонні області — Волинська, Закарпатська і Львівська). Довжина сухопутних кордонів з ЄС складає 776,6 км, або 14 % загальної довжини українських сухопутних кордонів. Враховуючи, що оборот зовнішньої торгівлі України з країнами-новими членами склав 5,9 млрд. доларів в 2003 р., необхідно оцінити можливі наслідки розширення [1].

ОБОРОТ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ, млрд \$*

	2001	2002	2003
ЄС-15	7,2	8,5	11,4
Нові члени (10 країн)	3,5	4	5,9

*За даними Державного комітету статистики України.

Україні та іншим новим сусідам була запропонована Політика привілейованого партнерства, яка дозволяє якнайбільше зблизитися з ЄС, щоб отримати доступ до його програм в області досліджень та інформаційних технологій, а також відкрити ринки співробітництва в області транспорту, енергетики, захисту навколишнього середовища, боротьби з тероризмом. Першим етапом реалізації такої політики стала «Угода про партнерство і співробітництво», підписана 29 квітня по завершенні засідання «Україна — Трійка ЄС» у Дубліні.

Переваги, що пов'язані з розширенням ЄС, Україна отримає в середньо- і довгостроковому періоді.

1. Посилення значення України для зовнішньої оборонної політики ЄС, який зацікавлений у підтримці режиму безпеки українських кордонів. Будуть створені максимально сприятливі умови для інтеграції енергетичних, транспортних і телекомунікаційних систем країни в загальноєвропейські.

2. Зменшення тарифного захисту нових країн, завдяки тому що середньоарифметичний митний тариф ЄС (4 %) нижчий тарифу нових країн (9 %). Адаптація до єдиної системи митних правил у більш віддаленому майбутньому підвищить експортну конкурентоспроможність України. Економіки держав — нових членів ростуть більш швидкими темпами ніж економіки ЄС-15, тому ЄС буде змушений поступово зменшувати нетарифні обмеження в зв'язку зі зростаючим ринком нових країн.

3. Поліпшення якості митної служби і контролю на кордоні України з ЄС призведе до виграшу в середньостроковому періоді від легалізації прикордонної торгівлі і скорочення контрабанди.

4. Трансакційні витрати українських виробників скоротяться завдяки створенню єдиного гармонізованого ринку ЄС-25 із 450 млн споживачів. Українські товари, послуги або люди, потрапляючи до ЄС, зможуть вільно пересуватися в межах усього союзу.

5. Можна чекати ріст чистих ПЗІ з п'ятнадцяти членів ЄС в Україну на \$ 50 млн у 2004 р. і \$ 100 млн щорічно в 2005—2007 р. [2]. Порівняно невеликі обсяги інвестицій у 2004 р. обумовлені насамперед політичними ризиками, а надалі ситуація стабілізується. Близькість європейських ринків, дешева робоча сила і наявність спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку стануть важливими факторами росту західних областей України.

6. За словами керівника програм технічної допомоги представництва Європейської комісії в Україні Елен Крей, збільшиться допомога Україні на додаткові програми.

Однак у короткостроковому періоді (2004—2005 рр.) слід очікувати наступних негативних наслідків у торговельно-економічній сфері:

1. Дисбаланс у структурі торгівлі між ЄС і Україною може поглибитися. Нові члени експортують у ЄС-15 переважно продукцію з високою доданою вартістю, тоді як у європейському експорті України переважають товари з низьким ступенем обробки.

2. Поширення на країни-нових членів діючих тарифних і нетарифних обмежень ЄС-15 у короткостроковому періоді призведе до скорочення обсягів експорту продукції чорної металургії і хімічної продукції, які підпадають під дію антидемпінгових і спеціальних заходів ЄС-15.

3. Скоротиться експорт сільськогосподарської продукції внаслідок посилення технічного, санітарного, фітосанітарного і ветеринарного контролю в нових країнах-членах.

4. Конкуренція між Україною і країнами-новими членами, що властива торгівлі в окремих товарних групах (чорні метали), може посилитися через введення ЄС загального митного тарифу.

5. Буде втрачено Угоду про вільну торгівлю з країнами Балтії.

6. Експорт послуг істотних змін не зазнає. На транспортні послуги припадає найбільша питома вага в експорті послуг і в країні ЄС-15, і в нові країни-члени. У той же час українські перевізники, які в'їжджають на територію країн-нових членів, по-

несуть втрати. Доходи українських перевізників знизяться (через введення візового режиму, зміни правил митного оформлення вантажів та підвищення вимог до технічного стану транспортних засобів), але частка експорту наземних перевезень невелика у загальному експорті послуг.

Дослідження Економічної групи МЦПІ виявило, що в короткостроковій перспективі (2004—2005 роки) Україна буде нести збитки від дії нетарифних обмежень, які будуть перевищувати сприятливий вплив лібералізації митних тарифів. Втрати України будуть складати \$ 320—340 млн у 2004—2005 роках, тобто експорт до країн-нових членів знизиться приблизно на 15 % [2].

Для використання потенційних можливостей і мінімізації негативних наслідків розширення ЄС критичне мають значення наступні фактори:

- виконання «Угоди про партнерство і співробітництво між ЄС і Україною», зокрема прискорення адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

- вступ України до Світової організації торгівлі;

- надання Україні з боку ЄС статусу країни з ринковою економікою. Це посилить позиції України на зовнішніх ринках, у тому числі у ситуаціях торговельних суперечок. Для розвитку депресивних прикордонних областей важливо зберегти прикордонну торгівлю, стимулювати трансграничне співробітництво і ввести спрощений візовий режим для українських підприємств [3].

У цілому розширення ЄС позитивно вплине на Україну в політичній та економічній сфері, оскільки розширений Європейський Союз зацікавлений у стабільному і передбачуваному сусіді. А втрати у короткостроковому періоді (від переходу нових країн на єдиний митний тариф ЄС; розширення сфери застосування нетарифного регулювання проти України; переорієнтації товарних потоків між ЄС-15 і новими членами ЄС) будуть компенсовані довгостроковими вигодами.

Література

1. www.ukrstat.gov.ua
2. Відкритий шанс закритого ЄС. Міжнародний центр перспективних досліджень. www.kontrakty.com.ua
3. Чужиков В. І. Регіональні інтеграційні стратегії постсоціалістичних країн Європи: монографія. — К.: ТОВ «Кадри», 2003. — 297 с.